

Я. А. МАКСИМЕНКО, В. О. КРОПИВА

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті досліджено глобалізацію як тенденцію розвитку сучасної світової економіки. Метою даної статті є аналіз процесу глобалізації, виявлення її сутності, проявів, взаємозв'язків з іншими тенденціями розвитку світової економіки, наслідків глобалізації. Конкретизовано визначення глобалізації в широкому і вузькому смислі. Проаналізовано підходи до визначення факторів, що обумовлюють глобалізацію. Розкрито прояви глобалізації. Продемонстровано взаємозв'язок між глобалізацією, інтернаціоналізацією, інтеграцією та транснаціоналізацією. Охарактеризовано індекс рівня глобалізації країн світу. Зазначено, що лідерами цього списку є Швейцарія, Нідерланди, Бельгія, на останньому місці знаходяться Віргінські Острови, Україна в цьому рейтингу знаходиться на 45 місці. Розкрито наслідки глобалізації. Серед позитивних наслідків виявлено такі: сприяння більш ефективному використанню ресурсів, посилення міжнародної конкуренції, сприяння технологічному розвитку, економічному зростанню, можливість мобілізації значних фінансових ресурсів і розв'язання глобальних проблем. До негативних наслідків належать: нерівномірність розподілу переваг від глобалізації, посилення соціальної поляризації, вірогідність виникнення диспропорцій, погіршення стану навколишнього середовища. Визначено фактори, що детермінують ступінь і характер впливу глобалізації на національні економіки, головні серед них такі: макроекономічна стабільність, рівень економічного розвитку, фінансова стабільність, диверсифікованість економіки і міжнародних економічних відносин. Підкреслено, що існування позитивних і негативних наслідків глобалізації обумовлює пошук шляхів отримання максимального позитивного ефекту і нівелювання негативного, що можливо за умови створення сприятливого середовища для розвитку національної економіки, співробітництва з іншими країнами світу.

Ключові слова: глобалізація; інтернаціоналізація; інтеграція; транснаціоналізація; індекс глобалізації; наслідки глобалізації.

Я. А. МАКСИМЕНКО, В. О. КРАПИВА

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАК ТЕНДЕНЦИЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ МИРОВОЙ ЭКОНОМИКИ

В статье исследована глобализация как тенденция развития современной мировой экономики. Целью данной статьи является анализ процесса глобализации, выявление ее сущности, проявлений, взаимосвязей с другими тенденциями развития мировой экономики, последствий глобализации. Конкретизировано определение глобализации в широком и узком смысле. Проанализированы подходы к определению факторов, обуславливающих глобализацию. Раскрыты проявления глобализации. Продемонстрирована взаимосвязь между глобализацией, интернационализацией, интеграцией и транснационализацией. Охарактеризован индекс уровня глобализации стран мира. Отмечено, что лидерами этого списка являются Швейцария, Нидерланды, Бельгия, на последнем месте находятся Виргинские Острова, Украина в этом рейтинге находится на 45 месте. Раскрыты последствия глобализации. Среди положительных последствий выявлены следующие: содействие более эффективному использованию ресурсов, усиление международной конкуренции, содействие технологическому развитию, экономическому росту, возможность мобилизации значительных финансовых ресурсов и решение глобальных проблем. К отрицательным последствиям относятся: неравномерность распределения преимуществ глобализации, усиление социальной поляризации, вероятность возникновения диспропорций, ухудшение состояния окружающей среды. Определены факторы, детерминирующие степень и характер влияния глобализации на национальные экономики, главными среди них являются следующие: макроэкономическая стабильность, уровень экономического развития, финансовая стабильность, диверсифицированность экономики и международных экономических отношений. Подчеркнуто, что существование положительных и отрицательных последствий глобализации обуславливает поиск путей получения максимального положительного эффекта и нивелирования отрицательного, что возможно при условии создания благоприятной среды для развития национальной экономики, сотрудничества с другими странами мира.

Ключевые слова: глобализация; интернационализация; интеграция; транснационализация; индекс глобализации; последствия глобализации.

Ia. A. MAKSYMENKO, V. O. KRAPIVA

GLOBALIZATION AS A DEVELOPMENT TREND OF THE MODERN WORLD ECONOMY

The article deals with the globalization as a development trend of the modern world economy. The aim of the article is the analysis the process of globalization, identification its essence, manifestations, relationships with other trends of the world economy, the consequences of globalization. The definition of globalization in a broad and narrow sense has been concretized. Approaches to determining the factors that cause globalization have been analyzed. Manifestations of globalization have been revealed. The relationship between globalization, internationalization, integration and transnationalization have been demonstrated. The index of the level of globalization of the world has been characterized. It is noted that the leaders of this list are the Switzerland, Netherlands, Belgium, in last place are the Virgin Islands, Ukraine is in 45th place in this ranking. The consequences of globalization have been revealed. Among the positive effects were: promoting more efficient use of resources, strengthening international competition, promoting technological development, economic growth, the ability to mobilize significant financial resources and solve global problems. The negative consequences include: uneven distribution of benefits from globalization, increasing social polarization, the likelihood of imbalances, deterioration of the environment. The factors that determine the degree and nature of the impact of globalization on national economies have been identified, the main ones being: macroeconomic stability, level of economic development, financial stability, diversification of the economy and international economic relations. It is emphasized that the existence of positive and negative consequences of globalization determines the search for ways to obtain the maximum positive effect and leveling the negative, which is possible provided a favourable environment for the development of national economy, cooperation with other countries.

Keywords: globalization; internationalization; integration; transnationalization; globalization index; consequences of globalization.

Вступ. Всеохоплюючою тенденцією розвитку сучасної світової економіки є глобалізація, яка суттєво впливає на формування складної багаторівневої системи суспільно-економічних відносин. В рамках

даного явища спостерігається значне посилення економічних, соціальних, політичних, інформаційних і культурних взаємозв'язків країн всього світу. В економічному сенсі глобалізація уособлює процес

формування взаємопов'язаної цілісної глобальної економіки, єдиного ринку товарів, капіталу і послуг.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналізу глобалізації присвячені праці багатьох вчених, таких як Войтович Р. В., Гавловська Н. І., Гавловська В. І., Куриляк В. Є., Рудніченко Є. М., Савельєв Є. В., Солоха М. Т., Ткач О. В., Хелд Д. та інші. Однак, не дивлячись на чисельні публікації з даної проблематики, питання виявлення сутності, проявів, наслідків глобалізації потребують подальших досліджень.

Мета статті. Метою даної статті є аналіз процесу глобалізації, виявлення її сутності, проявів, взаємозв'язків з іншими тенденціями розвитку світової економіки, наслідків глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація як тісне переплетення суб'єктів світової економіки на основі інтернаціоналізації, інтеграції, транснаціоналізації і лібералізації, пов'язана з історичним процесом уніфікації всіх сфер людської життєдіяльності, зміною структури світового господарства.

За твердженням Р. В. Войтовича і М. Т. Солохи: «Глобалізація не лише незворотний, але й необхідний процес. Оскільки вона являє собою певну культурну систему, яка дає змогу передавати, взаємообмінюватись знаннями не лише між поколіннями, але й між народами... глобалізація приводить до своєрідної національної відкритості, основним інструментом якої є вирішення проблем, які уможливають усесторонній зв'язок та всесторонню залежність однієї нації від іншої... зникають традиційні кордони, з'являються абсолютно нові форми зв'язків між народами» [2].

Існують різні підходи до визначення глобалізації. На думку економіста Джозефа Стіглітца глобалізація – це «більш тісна інтеграція країн і народів світу, що спричинена значним скороченням витрат на перевезення і зв'язок, усуненням штучних бар'єрів на шляху переміщення з країни в країну товарів, послуг, капіталу, знань та людей» [3]. К. Омає стверджує, що сучасна глобалізація означає нову еру, відмінна риса якої полягає в тому, що люди всюди дедалі більшою мірою потрапляють в залежність від порядків, що панують на світовому ринку [12]. Дж. Резенау і Е. Гідденс вважають, що сучасна глобалізація уявляється історично безпрецедентною, а держави і суспільства у всіх куточках земної кулі відчувають глибокі зміни в міру того, як намагаються адаптуватися до більш пов'язаного зсередини, але вельми мінливого світу [12]. Ткач О. стверджує, що: «глобалізація – це чергова, наступна, більш розвинена стадія розвитку процесу інтернаціоналізації» [11].

Глобалізацію можна розглядати в широкому і вузькому смислі.

Глобалізація у широкому смислі – об'єктивний процес посилення взаємозв'язків і взаємозалежностей між суб'єктами, процесами у різних сферах діяльності людей в світовому масштабі.

Глобалізація у вузькому смислі (міжнародних економічних відносин) – об'єктивний процес посилення взаємозв'язків і взаємозалежностей між

суб'єктами, процесами у різних формах міжнародних економічних відносин.

Глобалізація проявляється в інтенсифікації всіх форм міжнародного економічного співробітництва, таких як: міжнародна торгівля товарами і послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна передача технологій, міжнародна міграція робочої сили, міжнародні валютно-фінансові відносини. Одним із проявів глобалізації виступає розширення міжнародних форм підприємництва, підвищення ролі транснаціональних корпорацій в світогосподарських процесах [9].

Глобалізація світової економічної системи як багатofакторний і багатовимірний процес діалектично пов'язаний з інтернаціоналізацією, інтеграцією та транснаціоналізацією. Інтернаціоналізація – це процес, властивий розвитку світової ринкової економіки, який характеризується зближенням і взаємним пристосуванням національних економічних систем, включенням їх в єдиний інтернаціональний процес відтворення. Інтернаціоналізація є передумовою інтеграції. Інтеграція, в свою чергу, як процес зближення економік різних країн становить основу для глобалізації. Інтернаціоналізація, інтеграція, глобалізація базуються на міжнародному поділі праці і є взаємопов'язаними процесами, хоча і не тотожними. Транснаціоналізація, це один з головних джерел глобалізації, це процес становлення і розвитку в світовій економіці великих транснаціональних корпорацій, з одного боку, який, відображає діяльність компаній реального світового і фінансового сектора; а з іншого – це результат процесу інтернаціоналізації. На даному етапі соціально-економічного розвитку, діяльність транснаціональних корпорацій є рушійною силою транснаціоналізації всіх національних економік світу, а не тільки як інтернаціоналізації бізнесу.

Термін «глобалізація» вперше ввів в науковий обіг економіст Т. Левіт в 1983 році. Він визначив глобалізацію як феномен злиття ринків окремих продуктів, що виробляються ТНК.

Глобалізацію обумовлюють безліч факторів, серед них такі: економічні, технологічні, науково-технічні, інформаційні, соціологічні, політичні, екологічні. Глобалізація набуває розвитку з поглибленням міжнародного поділу праці і спеціалізації. На це звертає увагу дослідник В. А. Кварацхелія, стверджуючи, що «процес глобалізації обумовлений об'єктивними факторами світового розвитку, поглибленням розподілу суспільної праці, високими темпами науково-технічного прогресу, розвитком міжнародних комунікативних систем, і в результаті цього зближенням політичних взаємовідносин між країнами» [2].

Роль соціокультурних факторів підкреслюють такі дослідники, як М. Кастельс, Р. Сведберг, А. Сен, А. Турен, Р. Холлінгсворт, В. Штрек, А. Етціоні, у працях яких розглядається виникнення глобалізації як засобу реалізації економічних інтересів і розвитку людини. Це акцентує увагу на ролі адміністративно-правових норм, рішень, що приймаються в забезпеченні «необхідних умов для нової системи

глобального господарювання з її цінностями, пріоритетами, традиціями» [2].

На соціологічній обумовленості глобалізації наголошують такі вчені, як М. Вебер, Т. Веблен, Е. Дюркгейм [2].

Важливим напрямом в дослідженні сутності глобалізації є школа міжнародної політичної економії, представлена такими дослідниками як: Е. Хеллайнер, Р. Андерхілл, Ф. Черні, Л. Вейс, Т. Скопол, П. Евене, Д. Хелд, П. Катценштайн, в працях яких сутність глобалізації розкривається через призму взаємозв'язків економіки та міждержавних відносин і наголошується на впливі зовнішньої політики на світогосподарські процеси і утворення єдиних стандартів суспільного розвитку [2].

Взагалі глобалізація зачіпає такі сфери світової економіки: світову торгівлю товарами та послугами; міжнародний рух факторів виробництва; міжнародні валютні і фінансово-кредитні операції; виробниче і науково-технічне міжнародне соціально-економічне співробітництво.

Глобалізація – це перехід від економік окремих країн до економіки світового масштабу. Але глобалізація проявляється не тільки в економічному плані, вона також займає особливе місце в політичному, культурному житті і правових відносинах громадян багатьох країн світу.

Сьогодні перед світовою спільнотою, яка увійшла в епоху багатоаспектної глобалізації, поставлений комплекс задач, розв'язок яких можна забезпечити тільки системним підходом. Як зазначають провідні науковці: «В соціальному управлінні замість привілейованих насамперед локальних, галузевих задач і принципів провідна роль дістається проблемам, які вимагають тісного взаємоузгодження економічного, соціального, екологічного і інших аспектів життя» [1].

Незважаючи на різний методологічний підхід і різні наукові пояснення процесу глобалізації, можливо зауважити глибоку суперечливість цього явища, адже поняття «глобалізація» позначає та зачіпає загальноприйнятий спектр явищ і орієнтацій, таких як вплив міжнародних організацій, виникнення і розвиток ТНК, зростання масштабів світової торгівлі і тому подібне.

У сучасному світі необхідне таке поняття, як «глобалізація», так як людство переживає період інтенсивного формування загальносвітових економічних, політичних і культурних систем, які вийшли за рамки однієї конкретної держави.

Розглянемо більш детально рейтинг по індексу глобалізації країн світу (KOF Index of Globalization), який складається Швейцарським економічним інститутом (KOF Swiss Economic Institute).

Автори проекту визначають глобалізацію як процес, який руйнує національні кордони, інтегрує національні економіки, культури, технології та управління, а також виробляє складні відносини і взаємозв'язки, опосередковані через різноманітні потоки, що включають людей, капітали, ідеї і так далі. Всі країни, досліджувані в рамках Індексу, оцінюються

за 24 показниками, об'єднаним в три основні групи глобальної інтеграції:

Економічна глобалізація – обсяг міжнародної торгівлі, рівень міжнародної ділової активності, торговельні потоки, міжнародні інвестиції, тарифна політика, обмеження і податки на міжнародну торгівлю тощо.

Соціальна глобалізація – рівень культурної інтеграції, відсоток іноземного населення, міжнародний туризм, міжнародні особисті контакти, обсяг телефонного трафіку, поштових відправлень, транскордонних грошових переказів, інформаційні потоки, розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури тощо.

Політична глобалізація – членство держав в міжнародних організаціях, участь в міжнародних місіях (включаючи місії ООН), ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів, кількість посольств і інших іноземних представництв в країні тощо.

Індекс рівня глобалізації обчислюється як сума зазначених складових з ваговими коефіцієнтами 36%, 39% і 25% відповідно. Для всіх країн, охоплених даним дослідженням, складається рейтинг за Індексом глобалізації, який вказує їх місце серед інших досліджуваних держав.

Джерелами інформації при побудові Індексу слугують спеціалізовані бази даних Світового банку, Міжнародного Валютного Фонду, Організації Об'єднаних Націй, Міжнародного телекомунікаційного союзу, інших міжнародних організацій та статистичних інститутів.

Дослідивши рейтинг країн світу за рівнем глобалізації, можемо відмітити, що лідерами цього списку є Швейцарія, індекс якої становить 91.19, Нідерланди, Бельгія, а ось на останньому 203 місці знаходяться Віргінські Острови. Україна в цьому рейтингу знаходиться на 45 місці з індексом 74.83. За економічною глобалізацією лідирують Сінгапур, Нідерланди, Бельгія, Україна посідає 72 місце. За соціальною глобалізацією лідерами виступають Люксембург, Монако, Норвегія, Україна знаходиться на 90 місці. За політичною глобалізацією лідерами є Італія, Франція, Німеччина, Україна посідає 30 місце з 203 країн [6].

Глобалізація – процес суперечливий і неоднозначний [7]. Процеси глобалізації в світовій економіці оцінюються по-різному. Глобалізаційні процеси найчастіше позитивно сприймаються в розвинених країнах і викликають серйозні побоювання в країнах, що розвиваються. Насамперед, це пов'язано з тим, що переваги глобалізації розподіляються нерівномірно і тому найбільш болючі наслідки глобалізації можуть відчуті на собі саме менш розвинені країни.

Серед негативних наслідків глобалізації можна виділити такі. Одним з негативних наслідків глобалізації є нерівномірність розподілу переваг від глобалізації. Це стається через зростання конкуренції і погіршення життя окремих категорій людей і призводить до занепаду деяких галузей і сфер діяльності в деяких країнах. Другим наслідком

глобалізації є посилення соціальної диференціації. Третім наслідком є потенційна загроза для національної економіки через те, що можуть зменшитися прямі або портфельні інвестиції. Наступний негативний наслідок – це перерозподіл виробництва продукції в країні з низькою оплатою праці і вірогідність виникнення диспропорцій. Це може негативно позначитися на економіці деяких країн. Також слід зазначити не менш важливий наслідок – погіршення стану навколишнього середовища через розбіжності в економічних інтересах і наявності різних цілей.

Але суттєвими є і позитивні наслідки глобалізації. Насамперед, слід зазначити, що глобалізація сприяє більш ефективному використанню ресурсів на основі міжнародного розподілу праці і міжнародної спеціалізації. Також глобалізація посилює міжнародну конкуренцію, сприяє технологічному розвитку за рахунок більш інтенсивного переміщення капіталу і технологій. Глобалізація позитивно впливає на економічне зростання за рахунок використання позитивного ефекту масштабу. Також виникає можливість мобілізації значних фінансових ресурсів і створення основи для розв'язання глобальних проблем.

Жорстка конкуренція в умовах глобалізації призводить до зростання ролі міжнародних стратегій. Важливою умовою є узгодженість стратегії з конкурентними перевагами і фірми, і країни походження, в такому випадку фірма може досягти і власних стратегічних цілей, і зробити внесок в досягнення стратегічних цілей держави [5].

Спостерігається суперечливе ставлення до глобалізації з позицій реального бізнесу, оскільки, з одного боку, жорстка конкуренція між ТНК і мілкими фірмами часто призводить до поглинання останніх і розширення сфер впливу ТНК на економіку різних країн світу, а з іншого боку, ТНК сприяє розвитку інноваційної діяльності і впровадження її досягнень в реальне життя, володіючи відповідними ресурсами [10].

Дослідники Рудніченко Є. М., Гавловська Н. І., Гавловська В. І. наголошують, що глобалізаційні процеси впливають на національну безпеку в цілому та національну економічну безпеку зокрема, стверджуючи, що більш розвинені країни отримують можливість «підпорядковувати» економіку менш розвинених країн з подальшим перетворенням їх на сировинні придатки». [10].

Глобалізація здійснює суттєвий вплив на всі країни. Ступінь її впливу тим більше, чим більше участь країн в цих процесах [8]. Якщо в економіці певних країн, тісно пов'язаних економічними відносинами, спостерігаються кризові явища, то це буде негативно позначатись на інших країнах. Характер і ступінь впливу глобалізації на національні економіки детермінують такі фактори, як: макроекономічна стабільність, рівень економічного розвитку, фінансова стабільність, диверсифікованість економіки і міжнародних економічних відносин. Чим вищий рівень економічного розвитку, макроекономічної і фінансової стабільності,

диверсифікованості економіки, тим більше переваг може отримати країна від глобалізації.

Глобалізація – явище сучасності, що характеризує умови функціонування і розвитку країн світу, тому потрібно прагнути до того, щоб цей процес якомога більше надавав позитивного впливу на розвиток національної економіки. Також необхідно забезпечити нівелювання негативних ефектів від впливу глобалізації на економічний розвиток. Вирішенню цього завдання сприятиме налагоджування взаємовигідних відносин з іншими країнами світу в формах міжнародної торгівлі товарами та послугами, іноземного інвестування, міжнародного науково-технічного співробітництва [4] тощо; створення умов для розвитку експорту продукції, в тому числі з високою доданою вартістю, стимулювання розвитку власного виробництва, технологій, розвитку людини, що забезпечуватиме реалізацію національних інтересів.

Висновки. Глобалізація – тенденція, що охоплює всі країни світу і означає посилення взаємозв'язків в сучасному світі. Глобалізація торкається всіх сфер життєдіяльності людини, насамперед, економічної. Глобалізація міжнародних економічних відносин базується на міжнародному поділі праці і тісно пов'язана з інтернаціоналізацією, інтеграцією, транснаціоналізацією. Глобалізація призводить до виникнення позитивних і негативних наслідків, що обумовлює пошук шляхів отримання максимального позитивного ефекту і нівелювання негативного, що можливо за умови створення сприятливого середовища для розвитку національної економіки, співробітництва з іншими країнами світу.

Список літератури

1. Блауберг И. В. Системный подход / И. В. Блауберг, Э. Г. Юдин, В. Н. Садовский // Новая философская энциклопедия: в 4-х т. – М., 2001, Т.3. – С. 559.
2. Войтович Р. В. Глобалізаційні процеси в сучасному світі / Р. В. Войтович, М. Т. Солоха; уклад. Г. І. Бондаренко. – К.: НАДУ, 2013. – 52 с.
3. Вотс М. Глобалізація: навч. посіб. / [М. Вотс, В. Босхардт, Д. Хамелс та ін.]; пер. з англ. В. Алексаши; авт. укр. адаптації [Н. Гражевська та ін.]. – Київ : Амадей, 2007. – 480 с.
4. Дяченко Т. А. Безвізовий режим з ЄС: виклики та перспективи для національної економіки / Т. А. Дяченко // Бізнес Інформ. – 2019. – № 11. – С. 8-13.
5. Дяченко Т. А. Особенности разработки стратегий фирм в условиях глобализации / Т. А. Дяченко // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2006. – № 2 (1). – С. 71-74.
6. KOF Globalization Index 2019 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.
7. Максименко Я. А. Глобализация как общемировой процесс и место в нем Украины / Я. А. Максименко, Н. О. Сорокина // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ". – 2012. – № 25 (931), т. 2. – С. 98-106.
8. Максименко Я. А. Развитие национальной экономики под влиянием заглавносвітових тенденцій / Я. А. Максименко // Бізнес Інформ. – 2019. – № 3. – С. 26-31.
9. Максименко Я. А. ТНК и перспективы их развития в Украине / Я. А. Максименко // Вестник Нац. техн. ун-та "ХПИ" : сб. науч. тр. Темат. вып. : Технический прогресс и эффективность производства. – Харьков : НТУ "ХПИ", 2006. – № 2 (1). – С. 129-133.

10. Рудніченко С. М. Глобалізація, імпортозаміщення та економічна безпека держави: взаємовплив і взаємозалежність / С. М. Рудніченко, Н. І. Гавловська, В. І. Гавловська // Бізнес Інформ. – 2018. – №4. – С. 26–32.
11. Ткач О. В. Методологічний зміст понять інтернаціоналізація, інтеграція й глобалізація в сучасній науці / О. В. Ткач // Економічний аналіз. – 2009. – № 4. – С. 65–68.
12. Хелд Д. Глобальні трансформації: політика, економіка, культура / Д. Хелд, Д. Гольдблатт; пер. с англ. В. В. Сапова і др. – Москва : Праксис, 2004. – 576 с.
7. Maksymenko Ya. A., Sorokina N. O. Hlobalyzatsyya kak obshchemyrovoy protsess y mesto v nem Ukrainy [Globalization as a global process and Ukraine's place in it] // Vestnik Nats. tekhn. un-ta "KhPI" : sb. nauch. tr. Temat. vyp. : Tekhnicheskyy progress i effektivnost' proizvodstva. [Bulletin of the National Technical University "KhPI": a collection of scientific papers. Thematic issue: Technological progress and production efficiency]. Kharkov, NTU "KhPI" Publ., 2012, no. 25 (931), Vol.2, pp. 98–106.
8. Maksymenko Ya. A. Rozvytok natsional'noyi ekonomiky pid vplyvom zahal'nosvitovykh tendentsiy. [Development of the National Economy under the Influence of Global Tendencies] // Biznes Inform. [Business Inform]. – 2019. – no.3. – pp. 26-31.
9. Maksymenko Ya. A. TNK i perspektivy ikh razvitiya v Ukraine [TNCs and prospects for their development in Ukraine] // Vestnik Nats. tekhn. un-ta "KhPI" : sb. nauch. tr. Temat. vyp. : Tekhnicheskyy progress i effektivnost' proizvodstva. [Bulletin of the National Technical University "KhPI": a collection of scientific papers. Thematic issue: Technological progress and production efficiency]. Kharkov, NTU "KhPI" Publ., 2006, no. 2 (1), pp. 129–133.
10. Rudnichenko Ye. M., Havlovs'ka N. I., Havlovs'ka V. I. Hlobalizatsiya, importozamishchennya ta ekonomichna bezpeka derzhavy: vzayemovplyv i vzayemozalezhnist'. [Globalization, Import Substitution and Economic Security of the State: Interaction and Interdependence] // Biznes Inform. [Business Inform]. – 2018. – no. 4. – pp. 26–32.
11. Tkach O. V. Metodolohichnyy zmist ponyat' internatsionalizatsiya, intehratsiya y hlobalizatsiya v suchasniy nauksi [Methodological wisdom to understand internationalization, integration and globalization in modern science] // Ekonomichnyy analiz. [Economic analysis]. – 2009. – no. 4. – pp. 65–68.
12. Kheld D., Gol'dblatt D. Global'nye transformatsii: politika, ekonomika, kul'tura [Global transformations: politics, economics, culture] / per. s angl. V. V. Sapova i dr. – Moscow: Praksis, 2004. – 576 p.

References (transliterated)

1. Blauberger I. V., Yudin E. G., Sadovskiy V. N. Sistemnyy podkhod. [Systems approach] / Novaya filosofskaya entsiklopediya: v 4-kh t. [New Philosophical Encyclopedia: in 4 Vol.]. – Moscow, 2001, Vol.3. – P. 559.
2. Voytovych R. V., Solokha M. T. Hlobalizatsiyni protsesy v suchasnomu sviti. [Globalization processes in the modern world] // uklad. Bondarenko G. I. – Kyiv: NADU, 2013. – 52 p.
3. Vots M., Boskhardt V., Khamels D. ta in. Hlobalizatsiya: navch. posib. [Globalization: textbook]; per. z anh. V. Aleksashyn; avt. ukr. adaptatsiyi [N. Hrazhevs'ka ta in.]. – Kyiv : Amadey, 2007. – 480 p.
4. Diachenko T. A. Bezzivovyy rezhym z YeS: vyklyky ta perspektivy dlya natsional'noyi ekonomiky. [Visa-Free Regime with the EU: Challenges and Prospects for the National Economy] // Biznes Inform. [Business Inform]. – 2019. – no. 11. – pp. 8–13.
5. Diachenko T. A. Osobennosti razrabotki strategiy firm v usloviyakh globalizatsii. [Features of developing strategies for firms in the context of globalization] // Vestnik Nats. tekhn. un-ta "KhPI" : sb. nauch. tr. Temat. vyp.: Tekhnicheskyy progress i effektivnost' proizvodstva. [Bulletin of the National Technical University "KhPI": a collection of scientific papers. Thematic issue: Technological progress and production efficiency]. Kharkov, NTU "KhPI" Publ., 2006, no. 2 (1), pp. 71–74.
6. KOF Globalization Index 2019 / Retrieved from: <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>.

Надійшла(received) 31.08.2020

Відомості про авторів /Сведения об авторах / About the Authors

Максименко Яна Анатоліївна (Максименко Яна Анатольевна, Maksymenko Iana Anatolijivna) – кандидат економічних наук, доцент, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», професор кафедри загальної економічної теорії, м. Харків, Україна; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4712-533X>; e-mail: maksimenko.yana@gmail.com

Кропива Валерія Олегівна (Кропива Валерия Олеговна, Krapiva Valeria Olegovna) – студентка кафедри міжнародного бізнесу та фінансів, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; м. Харків, Україна; e-mail: krapivavaleria01@gmail.com